

протидії корупції, повідомлення кримінальні корупційні правопорушення, та правопорушення, які пов'язані з корупцією, кількість осіб звільнених з посади у зв'язку з притягненням відповідальності та інше.

Особа може звільнитись від кримінальної відповідальності, якщо у неї вимагали надання неправомірної вигоди і вона про це повідомила правоохоронним органам.

З вище сказано впливає питання, як боротись з корупцією посадових осіб?

Проблема корупції наразі вирішується на достатньому рівні, органи, які запобігають цьому намагаються вирішувати це питання співпрацюючи між собою. Вчасне виявлення ознак даного порушення збільшить ймовірність швидкого реагування державної влади. Наразі корупція може шкодити національній безпеці України тому, що цим порушується багато питань, які обґрунтовані в законодавстві. Зо стосується Державної прикордонної служби, то ДБР разом з НАБУ викривають посадових осіб, які намагають незаконно збагатитись за рахунок свого посадового становища, реєструючи таких осіб до Єдиного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення.

Список використаних джерел

1. Проект Закону України «Про добросчесну поведінку осіб, уповноважених на виконання функцій держави, органів місцевого самоврядування».
2. <https://kyiv.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/print-414094.html>
3. [https://dpsu.gov.ua/upload/file/corruption_\(1\).pdf](https://dpsu.gov.ua/upload/file/corruption_(1).pdf)
4. Закон України «Про запобігання корупції».

Сердюк Олексій Олександрович,

заступник завідувача науково-дослідної лабораторії з проблем протидії злочинності Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат соціологічних наук, доцент;

Піскунова Ольга Борисівна,

уповноважений з антикорупційної діяльності Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРАКТИКА ВНУТРІШНЬОГО ОЦІНЮВАННЯ КОРУПЦІЙНИХ РИЗИКІВ У ДІЯЛЬНОСТІ МВС: РЕЗУЛЬТАТИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ОПИТУВАННЯ

Проведення регулярного оцінювання корупційних ризиків є невід'ємною складовою реалізації антикорупційних заходів будь-якого державного органу. Відповідно до Методології оцінювання корупційних ризиків у діяльності органів влади, затвердженої рішенням НАЗК від 02.12.2016 № 126, зареєстрованого в Міністерстві

юстиції України 28.12.2016 за № 1718/29848, інтерв'ювання (соціологічне опитування), анкетування працівників органу влади визначені як одне із джерел отримання інформації для ідентифікації корупційних ризиків. Проте вивчення думки працівників Національної поліції України щодо корупційних ризиків у їхній діяльності, а також їхнього особистого корупційного досвіду, на жаль, досі не стало предметом регулярних наукових досліджень.

Зазвичай поліцейських і працівників поліції розглядають виключно як суб'єктів скоєння корупційних правопорушень відносно представників громадянського суспільства. Такий підхід є однобоким, дегуманізує поліцію та позбавляє можливості якісно оцінити їхню поведінку науковими методами. Крім того, до системи МВС входять установи, заклади, підприємства, з діяльністю яких безпосередньо стикаються переважно поліцейські та працівники поліції, отже саме вони можуть сприяти коректному оцінюванню корупційних ризиків у діяльності таких юридичних осіб. До таких закладів, установ, підприємств належать зокрема територіальні медичні об'єднання, заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання, науково-дослідні експертно-криміналістичні центри.

З метою отримання актуальної інформації від самих працівників поліції стосовно корупційних відносин всередині системи МВС нами було проведено дослідження «Оцінювання корупційних ризиків у діяльності МВС».

Опитування працівників НПУ з використанням інтернет-опитувальника проходило протягом вересня – жовтня 2021 року. Збір даних проводився з використанням безкоштовної платформи LimeSurvey, установлені на сервері Харківського національного університету внутрішніх справ (усі дані фізично розташовано на захищеному університетському сервері). Посилання на інтернет-опитувальник (<http://survey.univd.edu.ua/index.php/349812>) розповсюджувалось шляхом надсилання офіційних листів територіальних підрозділів Національної поліції в усіх областях України. Перейшли за посиланням 27549 осіб, повністю відповіли на всі запитання 23840 респондентів. Отримані дані репрезентують співвідношення виявлених корупційних ризиків поміж собою – наскільки одні переважають над іншими. В абсолютних показниках дані слід читати як «не менше ніж вказаний відсоток працівників НПУ брав участь у вказаних корупційних відносинах».

У цілому протягом життя з корупційними проявами в діяльності МВС стикались 17,5 % опитаних. У конкретних сферах (рис. 1) за корупційним досвідом протягом життя лідирують надання медичних послуг (6,7 %), надання освітніх послуг (4,9 %), бюджетна діяльність та управління фінансами (4,6 %) та надання адміністративних послуг (4,5 %). На наявність корупційного досвіду у дозвільній діяльності, будівництві та ремонтно-будівельних роботах, а також в управлінні персоналом вказують близько 3,5 % опитаних. На сферу публічних закупівель, контрольно-наглядові функції, реєстрація та ліцензування вказали близько 2,5 % опитаних.

За останні 12 місяців у сфері корупційні стосунки у сфері надання сервісних послуг вступали 5,6 % опитаних працівників НПУ, у сфері надання медичних послуг у системі МВС – 5,2 %, у сфері освіти системи МВС – 4,9 %, задля вирішення кадрового питання – 3,9 %, у сфері – 5,6 %, у сфері експертної служби МВС – 3 %.

Рис. 1. Процентний розподіл відповідей на запитання «Чи доводилось Вам коли не будь в житті стикались з корупційними проявами в діяльності МВС у наступних сферах діяльності?»

За останні 12 місяців при взаємодії з органами з надання сервісних послуг МВС неправомірну вигоду за реєстрацію, перереєстрацію транспортних засобів надавали 3,4 % опитаних, за видачу посвідчення водія на право керування транспортними засобами – 3,2 %, за видачу номерних знаків – 1,7 %, за погодження конструкцій транспортних засобів – 0,7 %, за видачу свідоцтва про допущення транспортних засобів до перевезення небезпечних вантажів – 0,6 %.

За останні 12 місяців при взаємодії з працівниками медичних закладів системи МВС неправомірну вигоду за якісне проведення операції, надання медичних послуг, консультацій надавали 2,9 опитаних, за отримання листка тимчасової непрацездатності чи інших довідок – 2 %, за підтвердження, або приховування тих чи інших медичних фактів – 1 %, за дострокову виписку пацієнта з лікарні або, навпаки, продовження його перебування – 0,6 %, за виписування лікарем потрібного рецепта – 0,6 %.

За останні 12 місяців при взаємодії з працівниками закладів освіти системи МВС неправомірну вигоду у період навчального

процесу надавали 3,1 % опитаних, при вступі до навчального закладу – 2,2 %, у період завершення навчального процесу – 2 %, під час здобуття наукових ступенів та вчених звань – 0,9 %, у період післядипломної освіти – 0,9 %.

За останні 12 місяців при взаємодії з працівниками експертної служби МВС неправомірну вигоду за прискорення проведення будь-якої експертизи надавали 2,4 % опитаних, за проведення транспортно-технічної експертизи – 0,8 %, за позитивне вирішення результатів експертизи – 0,5 %, за проведення експертизи зброї працівники НПУ неправомірну вигоду не надавали.

Серед органів системи МВС працівники НПУ переважно вступають у корупційні стосунки з представниками своєї ж системи. Так, респонденти відповіли, що за останні 12 місяців вступали в корупційні стосунки з представниками НПУ – 2,8 %, з представниками Державної міграційної служби – 1 %, Державної прикордонної служби – 0,7 %, Державної служби з надзвичайних ситуацій – 0,4 %, Національної гвардії України – 0,3 %.

Щодо основних причин корупції у системі МВС – працівники НПУ передусім позначили економічні чинники (наприклад, низький рівень матеріальної винагороди, нерозвиненість механізмів реалізації соціальних гарантій тощо). На це вказує переважна більшість опитаних (54,7 %). Крім того серед інших причин, які респонденти мали змогу ввести самостійно у текстовому форматі, також переважає недостатній рівень заробітної платні (10,5 %). На умовному другому місті серед чинників корупції – непрозорість роботи чиновників (16,6 %) та низька якість норм закону (14,7 %). Далі називають низький рівень відповідальності, передбаченої за порушення чиновниками антикорупційного законодавства (11,6 %), невисоку правову культуру (9,8 %) та слабкий внутрішній контроль (8,2 %). Менш впливовими причинами корупції працівники НПУ вважають невжиття заходів відповідальності за посадові правопорушення (7,4 %), нерозвиненість інститутів громадського контролю (6,9 %) та низький ступінь регламентації роботи чиновників, високий рівень «заборонних» чи «дозвільних» повноважень (6,6 %). Найменш значимою причиною корупції, на думку працівників НПУ, є висока інтенсивність контактів з громадянами та організаціями (2,4 %).

Разом з тим, за спостереженнями самих поліцейських та працівників поліції, рівень корупції в діяльності МВС протягом 2018–2020 роки знижується. На це вказали 40,6 % опитаних (30,2 % – знизився, 10,4 % – швидше знизився). На те що рівень корупції в МВС підвищився вказали 9,7 % опитаних (4,1 % – підвищився, 5,6 % – швидше підвищився).

Отримані в ході опитування дані з одного боку дозволяють виявити сфери діяльності Міністерства внутрішніх справ, на які слід звернути посилену увагу під час розробки антикорупційних заходів та моніторингу їх ефективності, а з іншого – свідчать про запровадження вдалих практик подолання корупції в системі та позитивні наслідки

реформування поліції. Якщо порівняти рівень корупції в поліції з загальним рівнем корупції – то помітно, що він значно нижчий. За результатами іншого дослідницького проекту ХНУВС – моніторингу «Безпека та довіра» [1], в Харківській області кожен четвертий мешканець стикався з проявами корупції за минулий рік, а якщо говорити про поліцію – то лише кожен 10-й мешканець Харківщини мав досвід корупції при контактах з представниками поліції за той же період.

Таким чином, проведене нами опитування показує внутрішню оцінку результативності антикорупційних заходів Міністерства внутрішніх справ, слугує додатковим джерелом отримання інформації під час оцінювання корупційних ризиків. Регулярне проведення таких опитувань дозволить у перспективі відстежувати динаміку рівня корупції та відповідним чином коригувати заходи щодо усунення (зниження) корупційних ризиків, а наявність у опитувальнику відкритих форм відповідей може стати додатковим каналом повідомлень про корупцію.

Список використаних джерел

1. Сердюк О. О. Публічна безпека та довіра до правоохоронних органів 2020 : за результатами досліджень 2013–2020 років, проведених у Харківській області : [монографія] / Сердюк О. О., Бобро Н. В., Щербак І. В., Кузіна І. І., Даниленко І. В. ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Голов. упр. Нац. поліції в Харків. обл. – Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. – 151 с. DOI: <https://doi.org/10.32631/sf2020>

Сокиран Федір Михайлович,
професор кафедри криміналістики
та судової медицини Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, доцент

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ З МЕТОЮ ПОДОЛАННЯ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Питання боротьби з кримінальними правопорушеннями в Україні на сучасному етапі її розвитку і становлення є актуальними, особливо з такими їх різновидами як корупційними. Для їх протидії слідчий застосовує різні тактичні прийоми впливу, серед яких не останньою є психологічний вплив.

У процесі досудового розслідування кримінальних правопорушень слідчому в руслі своєї професійної діяльності доводиться спілкуватися з різними категоріями осіб. Одні особи сумлінно поведуть себе під час слідства і зацікавлені у швидкому, повному та об'єктивному розслідуванні кримінальних правопорушень, викритті та покаранні винних, виявляють готовність до надання посильної допомоги слідчому і в багатьох випадках надають її практично. Але разом із тим, у слідчій практиці є приклади, коли